

Seks in historisch perspectief

Moors JPC. *Seksueel bewegen. Twello: Van Tricht, 2006. 256 pagina's. € 39,50. ISBN 90-77822-12-7.*

Een fraai uitgegeven bloemlezing van een schrijver die zich er jarenlang voor heeft ingezet om seksuologie een plaats in het medisch onderwijs te geven en de seksuologische hulpverlening van (huis)artsen te verbeteren. Een bloemlezing waarin niet zozeer uitgegaan wordt van het problematische maar waarin de (zin in) seks wordt bekeken vanuit de psychiatrie, de filosofie, de psychologie, maar ook vanuit de godsdienst, de politiek, de literatuur en de schilderkunst. En dit alles vanuit een historisch perspectief, omlind door vele illustraties vanuit de flora, met de daarbij behorende connotaties en vanuit de schilder- en beeldhouwkunst. De auteur besteedt veel aandacht aan de herkomst van woorden en begrippen en de dubbelzinnigheid die daar vaak mee verbonden is. In de kantlijn worden de aangehaalde auteurs of wetenschappers genoemd, voorzien van hun geboortjaar en indien van toepassing hun sterfjaar. Niet allen krijgen deze behandeling en sommigen komen een aantal keren terug. En dit laatste is tekenend voor het boek, want ondanks een indeling in verschillende hoofdstukken is het verloop van het betoog behoorlijk associatief en passeren een aantal onderwerpen – weliswaar weer vanuit een andere hoek belicht – meerdere malen de revue.

Tegengestelde meningen van anderen staan naast elkaar, de eigen mening van de schrijver klinkt er soms doorheen. Gaandeweg ontstaat de behoefte van deze monoloog een dialoog te maken en de eigen associaties ook een plek te geven. Was het uitgangspunt van de schrijver de bestudering van het seksueel verlangen, ook zaken als besnijdenis, de invloed van religie en de ontwikkeling van de seksuologische hulpverlening worden van vele kanten belicht. Het boek nodigt uit je eigen 'klassieke' of meer recent aangeschafte literatuur weer eens uit de kast te pakken. Het laatste hoofdstuk over de

verschillende methoden van anticonceptie past eigenlijk niet in de opzet van het boek en het boek mist een nawoord. Het is meer een leesboek dan een leerboek. De bibliografie aan het eind wijst niet terug naar pagina's en een register met trefwoorden ontbreekt. Maar voor het overige: kijken, lezen en genieten.

Petra Wempe

Cerebrovasculaire aandoeningen

Franke CL, Limburg M, redactie. *Handboek cerebrovasculaire aandoeningen. Utrecht: De Tijdstroom, 2006, 471 pagina's, € 48. ISBN 90-5898-100-2.*

Dit boek is bedoeld als leerboek voor neurologen (in opleiding) en als naslagwerk voor diverse disciplines die betrokken zijn bij de zorg voor patiënten met een beroerte ter ondersteuning van hun professionele handelen.

Het boek telt vier delen: *Profiel van een beroerte*, dat epidemiologie, pathologie, ziektebeelden en diagnostiek beschrijft, *Zorg in de acute fase*, *Revalidatie en zorg in de chronische fase*, waar ook de rol van de verpleeghuisarts en de huisarts besproken worden en *Organisatie van zorg, voorlichting en toekomstige ontwikkelingen*.

Neurologen, revalidatieartsen, epidemiologen, paramedici, radiologen, verpleeghuisartsen en een huisarts, Tjerk Wiersma, die aan de beide NHG-Standaarden CVA en TIA heeft meegewerkt, nemen de hoofdstukken van dit boek voor hun rekening.

De redacteurs hebben de voorkeur gegeven aan een formule, waarbij de auteurs die ieder een hoofdstuk schrijven, de stand van de wetenschap bespreken en hun opinie als expert geven. Slechts de hoofdstukken over behandeling van het intracerebrale hematoom en revalidatie na een beroerte geven de mate van bewijskracht aan waarmee de beweringen onderbouwd zijn.

De hoofdstukken hebben een overzichtelijke, uniforme opbouw met een inhouds-overzicht op de eerste bladzijde. De meeste paragrafen bieden een of meer

dikgedrukte uitspraken in een kader, waardoor de lezer in één oogopslag de laatste stand van de wetenschap tot zich kan nemen.

Het hoofdstuk over differentiaaldiagnose en valkuilen zal de huisarts zeer aanspreken. De auteur geeft enkele paragrafen relevante vragen als koptekst mee zoals: 'Is het vasculair of niet-vasculair?' 'Ontstaan de verschijnselen van een beroerte altijd acuut en zijn ze altijd meteen maximaal?' Maar ook: 'De TIA als diagnostische prullenbak'.

Ieder hoofdstuk vormt een afgerond geheel en sluit af met een lijst van relevante literatuurreferenties.

Dit gebonden boek is voorzien van een leeslint en heeft een fraaie bladspiegel. Ik vind het een gedegen en plezierig te hanteren naslagwerk. Het past echter eerder in de bibliotheek van de HOED (als die er een heeft) dan in de boekenkast van de doorsnee huisarts. Daarvoor zal deze er uiteindelijk toch te weinig gebruik van maken. Niettemin voor liefhebbers van harte aanbevolen. Huisartsen die snel willen weten hoe het ook weer precies zit, kunnen zich beter wenden tot de betreffende NHG-Standaarden met hun verantwoording.

Jan Schuling

Invloed van gedrag op ziekte en behandeling

Kaptein AA, Beunderman R, Dekker J, Vingerhoets AJJM. *Psychologie en geneeskunde. Behavioural Medicine. Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 2006. 454 pagina's, € 59,50. ISBN 90-313-4725-6.*

Iedere huisarts weet dat gedrag een zeer grote invloed heeft op het ontstaan van ziekte en ook dat het succes van behandeling vaak afhangt van het gedrag zoals bij diabetes mellitus. Over dit onderwerp hebben Kaptein et al. een nieuwe druk uitgebracht van hun boek over psychologie en geneeskunde, met ondertitel *Behavioural Medicine*. Het domein van de *behavioural medicine* omvat onderzoek en behandeling van lichamelijke klachten en

ziekten met theorieën en methoden die goed inpasbaar zijn in een biopsychosociaal model. Veel raakvlakken zijn aanwezig met de medische psychologie en de somatische psychiatrie.

De eerste twee hoofdstukken van het boek geven een plaatsbepaling van de behavioural medicine door een algemene inleiding op de begrippen en theorieën, en informatie over de werkwijze en positie van de psychologen in Nederland.

De andere 18 hoofdstukken hebben elk een specifieke klacht of aandoening als onderwerp en zijn geschreven door een inhoudsdeskundige auteur. Bij iedere aandoening komen epidemiologie, etiopathogenese en behandel mogelijkheden uitgebreid aan bod. Opvallend hierbij is dat de auteurs zowel de wetenschappelijke evidence als de praktische casuïstiek duidelijk hebben uitgewerkt. De onderwerpen zijn zeer divers en bestrijken alle belangrijke domeinen van de geneeskunde. Naast een evidence-based bespreking van onderwerpen die traditioneel toegedacht worden aan de behavioural medicine zoals somatisatie, chronische vermoeidheid of seksualiteit komen bijvoorbeeld ook diabetes mellitus, kanker, COPD, dementie, gynaecologie en infectieziekten aan bod.

Zelden kom ik een boek tegen waar ik echt enthousiast over ben, maar dit boek kan ik van harte aanbevelen voor iedere huisarts en iedere student geneeskunde of psychologie. Niet alleen de inhoud is van een hoog niveau met vele literatuurverwijzingen, maar het is ook prettig geschreven en goed toepasbaar in de praktijk. Het levert hiermee een zeer brede en gedegen basis voor de behandeling van een scala aan aandoeningen met bewijs dat een geïntegreerde behande-

ling van lichaam en geest effectief is. Juist huisartsen zijn 'specialist' op dit gebied en kunnen dit boek goed gebruiken als ondersteuning bij de aanpak van deze complexe aandoeningen.

Ingrid Arnold

De derde 50 jaar

Van der Meer J, Van 't Hof S. *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde. De derde 50 jaar*. NTvG 1957-2006. Amsterdam: *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*; Houten: Bohn Stafleu van Loghum, 2007. 412 pagina's. € 95,-. ISBN 978-90-313-4779-7.

Het kan u niet ontgaan zijn: het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* bestaat 150 jaar. Samen met de *Lancet* en de *New England Journal of Medicine* behoort het tot de oudste algemeen medisch wetenschappelijke tijdschriften ter wereld. Naast de jubileumeditie (zie Journaal) bracht het NTvG ook een jubileumboek uit: *De derde 50 jaar*. Het is een prachtig vormgegeven boek, waarin de medische ontwikkeling van de laatste vijftig jaar staat beschreven: de beeldvorming, de sleutelgatchirurgie, de *Helicobacter pylori*, de nierdialyse, de pil, de farmacopsychiatrie, het DNA. De mooiste illustraties uit al die jaargangen zijn opgenomen. Maar ook de maatschappelijke ontwikkelingen komen aan de orde: de feminisering van het beroep, de juridisering van de geneeskunde, de ethische vragen, de rampen (van thalidomide tot Volendam), de medische opleiding. De auteurs bespreken ook de invloed die het NTvG heeft op de ontwikkeling van de medische terminologie in het Nederlandse taalgebied.

Tussen de hoofdstukken staan, per tien jaargangen gegroepeerd, de belangrijkste

onderwerpen uit die tijd beschreven. Zo stonden in 1957 in het tijdschrift onder meer artikelen over de daling van autochtone malaria, het advies voor geneeskundig onderzoek voor het huwelijk, psychische stoornissen door vakantie, roken en longkanker en de sterfte aan difterie. In 1958 werd geschreven over de sterfte aan Aziatische influenza in 1957 en over de eerste ervaringen met chloorthiazide. En in 1959 over de mond-op-mondbeademing, 'deze nieuwe veelbelovende methode' en over kunststoflenzen in het oog. En de Planta-ziekte in 1960. Dat gaat zo door tot 2006: de noodzaak voor centralisatie van pancreasresecties.

Van der Meer en Van 't Hof hebben de geschiedschrijving van de derde 50 jaar anders aangepakt dan hun voorgangers Delprat en Van Valkenburg. Delprat beschreef in zijn boek over de eerste 50 jaar vooral de geschiedenis van de organisatie. Van Valkenburg had voor de tweede 50 jaar meer aandacht voor de wetenschappelijke inhoud van het Tijdschrift. De beschrijvers van de derde 50 jaar geven een prachtig overzicht van de ontwikkeling van de wetenschap, maar zetten die in het kader van de maatschappelijke ontwikkelingen. Ze voegen zelfs een klein kritiekpunt toe: de stem van de patiënt wordt in al die jaren onvoldoende gehoord.

Slechts een viertal hoofdredacteuren bepaalde de ontwikkelingen in die derde 50 jaar: Prakken, Jongkees, Dunning en Van Gijn. Daarin werden zij bijgestaan door een jaloersmakende grote staf. Het boek vormt een bron van inspiratie voor de verslaglegging van de eerste vijftig jaar van *Huisarts en Wetenschap*.

Ted van Essen